

310 Bloor Street West
Toronto, Ontario M5S 1W4
Canada
Tel. (416) 925-9405

Endel Aruja Ph D
37 Groveland Crescent
Don Mills, Ontario
M3A 3C4
tel. (416) 447-8958

Väino Rajangu ja Mai Meriste
Haridusuuringute Keskus
Tallinna Tehnikaülikool
Ehitjate Tee 5
EE0026 T A L L I N N
E S T O N I A

29. jaanuar 1996

Kallid toimetajad!

Palju tänu "Eesti koolid ja eesti keele õpe välismaal" eest, mis saabus üle kuu aja tagasi. Huvitav lugeda mida on püütud teha välismaises hajutatud olukorras, et kokku saada midagi kooli taolist emakeele või ka vanaemakeele õpetamiseks (kuigi pahatihti see on tegelikult olnud isa-keeleks). Olete teinud tubli töö, eriti kui arvestada kui raske on saada kaastööd andmete näol. Teiselt poolt, Ega seda statistikat ka pikka-aega keegi asjalikult kogunud. Rootsi võibolla välja arvatud - 95 protsenti tööst on tehtud n.ö. omast ajast, leivateenistuse kõrvalt.

Annate võimaluse uute andmete kasutamiseks ingliskeelses väljaandes. Siis oleks küll väga ilus näha värskemaid andmeid kui näiteks Toronto tabelit mis lõpeb 1972-ga. Küllap see on mujalgi sinnapoole. Kuidas uusi andmeid saada -- kui te neid juba saanud pole?

Kas olete raamatu saatnud KÕIGILE seal nimetatud keskustele? Kui mitte, siis vähemalt Kanada osas saaks teha midagi niisugust:

a) Avaldada ajalehtedes lühike kirjeldus ilmunud teosest, koos üleskutsega asjaosalistele kähku ette võtta ja asi parandada, või uuele asjaosalisele edasi anda (teisiti sõnastatult, kuid samas vaimus).

b) Koos üleskutsega, saata raamat. Kui see pole läbiviidav, peaks olema võimalik iga riigi kohta käivad leheküljed vajalikul arvul kopeerida ja ainult see kärbe saata. See teeb vastamise jõukohasemaks.

Kui saadate ka nende nimekirja kellele veel olete sama palve saatnud, siis üks taipaja lugeja ehk märkab mõnda kellele seda ka peaks saatma - olgu see uus kursus või uuesti elluärkanu.

Kui vaja, ma saaksin Kanada osas teha nood äratõmbed ja laiali saata. Selleks tuleks teil mulle saata tolle üleskutse tekst ning teie nimekiri ja kus need märgitud kellele olete ise saatnud.

Lisaksin märkmeid sellest mis mul raamatus silma torkas.

Inglismaa: Londoni täienduskool. Nigul Hindo "Eesti organisatsioonid Inglismaal 1918-1968" kirjutab sellest lühidalt. Raamat peaks olema TA või ka RR kogudes. Kui mul homme meeles on, teen koopia (T.I. talgude aeg, olen raamatule ja kopeerijale lähemal).

Saksamaa: küsimus: Kas Balti Ülikoolis (Hamburg, Pinneberg, 1945-49) oli eesti keele õpetamist?

1986/87 on õigem vt linnand
Toronto: Vello Salo pidas e.k. kursusi Toronto ülikoolis "õhtukursusena" 1976-85 ja 1986-87 (kas 1986/87?) Toronto Ü. Slaavi keelte ja kirjanduse kateedri juures. Nii on "Eesti kirjarahva leksikonis". Kõik nad olid kella järele "õhtukursused", vahe ainult selles, et viimasel aastal võeti nad kalendrisse kui ained mille eest sai "Credit'it", õppepunkte. ~~Salo tegi seda tasuta oma kulu ja kirjadega; võimalik, et "Credit" kuruse ajal ta sai tasutud.~~ Õppemaks ülikoolile oli alati - T.Inst. aitas 1977-80 vahel 33-el tudengil seda maksta. Antud aastaarvud jätavad võimaluse, et 1985/86 õppeaastal polnud kursust. Kontrollida. Raamatus on Salo tööd nimetatud ülevaates, kuid peaks ka hiljem märgitama.

Toetuste osas: "Heritage Language" õitseajal - mitte kaua aega tagasi, hakkasid Toronto koolid saama mingil määral riigilt raha õpetajate palkade jaoks, ja ka paberit jm. Ma kahtlen, kas mujal, väiksemad koolid, seda saavad.

Lk 28 - Ottawa - on kirjutatud mineviku vormis. Möödunud aastal käis nende noor ja energiline õpetaja Insituudis külas ja sai mõned raamatud. Usun, et kool käib edasi. Muide, hiljuti Eestist siia asunud päästavad ehk mõnegi kooli. Muidu pole, kes julgeks teisi õpetama hakata.

Lk 41 - e.k. kursused, jääb mulle pisut segaseks. Kursusi oli aegade jooksul mitmet viisi: eesti kooli juures, eraviisiliselt, ja ka Toronto linnavalitsuse kaudu korraldatult. Ma võin eksida, kuid kirjanduses nr.34 on vist näide eraalgatusest - mida nad ka vist varem üritanud. Kiitus!

Lk 42- pühapäevakoolid - kuigi otseselt mitte mõeldud emakeele õppimiseks - ka Vana-Andrese kirikus, ja tõenäoliselt mujalgi on pühapäevakooole. *Õpetaja 1995 aamander: õpilasi 19. P-koos juhataja Marge Raudrepp i.e. 3 aht. l.*

Lk 48 - Tartu Instituut... lõpulauses on midagi viltu. "ligi 8-ast kahemiljoni-st" ei istu. Peaks olema "...Fondi poolt antud kahe miljoni dollarilisest kapitalist. Muide, kusagil teisel nimetatud 650,000 ja 350,000 on ka õige, kuid sellele kaubeldi hiljem lisa. Muide (seda pole vaja õiendama hakata), eesti ühiskonna panus tolles 650,000 oli küll suhteliselt väike (10%??, pime oletus, arve ei mäleta), ja vist mitte ~~suur~~ tolles lisa miljonis. Tartu College'i sissetulek on hea õnne (täis maja) ja hea majandamise vili, tollest tudenigite korterimajast. TC on ka piiratud, milleks ta ülejääki saab kasutada.

Sveitsi: sellest pole küll palju kirjutada, kuid Leicesteri pühapäevakooli ja Läti vahele on ta ka liialt kadunud.

Üldse, oleks hõlbustaks otmimist väga, kui riigid ja koolid oleksid (mulle) arusaadavasse järjekorda pandud. Näiteks, aabe järele!!

Kõrgkoolides : Indiana ülikooli viljana käis Torontos, pool aastat tagasi, üks noormees kellel pole tilkagi eesti verd, kuid räägib väga rahuldavat eesti keelt. Teinud magistritöö teemal "Students and Student Life at Tartu University, 1919-39" ja intervjueris siin vanu vilistlasi oma doktoraadi jaoks. Eesti keeles, muidugi.

Noomige Harri Mürki, miks ta pole otsinud neid "mujal" Kanadas kus e.k vöiks õppida. Kas Sudbury (Laurentian U.) siis kui Juta Kõvamees Kitching seal oli, ja mida ta tegi pisut hiljem Vancouveris - Simon Frazer U, vöi ka UBC-s?

Lk 87: Üks "ja" oleks vaja lisada "Eesti õppetöö Fond" taha, et vältida kiusatust arvata need kaks tähistavat sama asutust. õppetöö ja Chair (mu masinas puudub suure õ lihtne võimalus) on küll personaalunionis, kuid täiesti lahus oma funktsioonides (nagu varem ka nimetatud), esimene tagab lektoraadi, teine õppetooli tegevuse

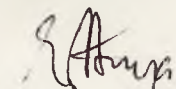
Samas, Metsaülikool vääraks ehk rohkemat kui aadressi ja neid paari rida)

(mis on lk. 48-l. Ma kipun arvama, et Kotkajärve on ainukene maalapp väljaspool Eestit kus ühe nädala jooksul 100 vöi nii eesti noort koos olles nii vähe vöörkeelt kuuldavale toonud.

Kõige kergem on vigu teha, üsna kerge on ka teise vigu märgata, raskem on vigu parandada ja kõige raskem on oma vigu märgata. See olgu öeldud minu vabanduseks. Aga ka eessõnaks märkusele, et mulle tundub, et keegi kõrvalseisja oleks pidanud ka selle teose käsikirja veel aeglaselt läbi lugema ja kahtlased kohad märkima, autorile uuesti kaalumiseks. Mõnigi sõna kordub ülearu. "Toronto Eesti Täienduskooli Algkooli osa". on täpne. "Toronto Eesti Keskkool" on küll vähem täpne (kui niisugust asja on), kuid ka vähem kohmakas. " õhtune koolitöö algab huviringide..."(lk.39) järgneb lõikele kus on juttu "...teine pool päevast koosneb...? Tegelikult too õhtune ongi kogu "päev". Muidugi, sel minu jutul on siin maal nimi - nit-picking.

Ja lõppude lõpuks: Viimastel aastatel on kodumaise raamatu välimus tunduvalt paranenud, nii ka kõne all olev teos vöimaldab mulle üheainsa nurina: Seda tuleb lugeda kahe käega. Liimiga "kõitmine" on taeva õnnistus - selleta poleks palju raamatuid üldse turule ilmuda saanud - aga mis vabandab seda, et välimine äär on asjatult laiem kui seljapoolne? Überpöördud vahekord oleks lugemmise palju mugavamaks teinud.

Parimate tervitustega, Teie

Endel Aruja.

Lisad: Koopia Hindo raamatust j.m. Instituudist

PS. 3 veebr. 1996:

Eile helistas Vello Salo, siis oli juhus küsida tema kursustest. Sellest tuli ümbriku avamine ja see PS.

Salo kursustega oli keerulisem. Need aastad kus Instituut koolirahaga aitas, olid ülikooli juures "Woodsworth College'is", mis korraldab nn. continuing studies (mõned kursused on õppepunkte andval tasemel). Aga Salo väidab mäletavat, et mõned aastad olid klassid Eesti Majas ja Tartu College'is. Sest miks maksta Ülikoolile kui "krediiti" ei saa? Dr Salo on praegu Torontos, hiljem võib teda jälle kätte saada TÜ usuteaduskonna kaudu - kui vaja.

Pühapäevakoolid: Vana-Andrese Kiriku nõukogu koosolekul (üleeile) nägi õpetaja 1995 aruandst:

Pühapäevakooli õpilasi - 19, tunde - 36. p-k juhataja pr Marga Raudsepp keda abistavad pr. Aino Pähn, prl Raja Raudsepp ja prl Taimi Marley.

Ma ei tea kui palju rõhku asetate pühapäevakoolidele, kuid paguluses ja üldse võõras ühiskonnas, emakeele säilitamise mõttes on neil oma tähtsus. Seepärast, ehk kuuluvad ka usulise sisuga raamatud õppematerjali hulka. Nagu

Aino Pähn ja Maret Kapp. Lood Vanast Testamendist. EELK Kanada Praostkond, Toronto 1986, 162 lk. illustr.

Aino Pähn ja Maret Kapp. Jeesuse elu ja töö. Sõnas ja pildis. EELK etc..., 1986, 231 lk illustr.

Veel õpperaamatuid:

Oinas, Felix. Basic Course in Estonian. 4th ed. Bloomington Ind.: Indiana University 1975, 398 p. (selle juurde, eraldi, helilindid.)

Oinas, Felix. Estonian General Reader, 2nd ed. Bloomington: Indiana University, 1972, 380p (ligi 2/3 sellest on sõnaraamat "glossary")

Oras, Ants. Estonian Literary Reader. Bloomington: Indiana University, 1963, 387 p. Glossary pp 252-384, Bibliogr. 385-387. (Pisut raskem tekst - katkeid mitmelt kirjanikult)

Minu pildiraamat. Pildid ja tekt Axel Roosman. Toronto: Merit Co. n.d.(vist 1980-netes). 26 cm.

Laula lapsuke, laula. Komponeerinud Leida Pilt, kogunud ja koostanud - Leida Pilt ja Evelyn Valge; Noodi ja keeleline korrektuur - Ida Pilt ja Evelyn Valge; Muusika tehniline seade - Ants Kütt; Joonised - Toronto Eesti Lasteaia lapsed; Väljaandja - Toronto Eesti Seltsi Lasteaed. Toronto, 1988. 24 lk. 22x28 cm.

Õpikute nimekiri on teil üsna täielik. Usun, et saaksite mõningat lisa ja ka täiendavat infot mõne teie lahtise koha juurde, kui otsite TA või RR kogudest teose (mis vajanuks küll redigeermist)

EESTI RAAMAT VÕÕRSIL 1970-1984, eriti järgmiste pealkirjade juures:
 keel ja grammatika,
 laste ja noorte- (lk.69-),
 laulikud (lk.76-),
 õpikud (lk.167-)

Võibolla on mujalgi. Küllap on vaieldav, mida sisse võtta. Kas iga teos mille pealkirjas või allpealkirjas on kool või muud sellesarnast. Teie probleem! õnn kaasa!

E. A.

5
Niguel Hindu: Eesti Organisatsioonid
Inglismaal 1918-1969.
London, 1971.

138

(XIII.A.)
PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 14879-3
Lisa 1

6. I.E.Ü.-u Invaliidide Toimkond

See allorganisatsioon asutati nimetuse all "Eesti Sõjainvaliidide Inglismaa Fond" 1. okt. 1948.a. Hiljem muudeti nimetust, võttes tarvitusele: "Invaliidide Fond" ja "Invaliidide Toimkond".

L.E.S.-i juhatuse koosolekul 20 okt. 1948.a. otsustati toetada I.E.Ü.-u juhatuse üleskutset sõjainvaliidide abistamises rahaliselt ning pakkide saatmisega Saksamaale ja soovitada seda Seltsi liikmetele.

Algul toimetati Seltsis invaliidide heaks korjandusi korjalehtedega; alates 1954.a.-st hakati korjandust toimetama Võidupüha tähistamise koosviibimistel; korjanduse puudumisel maksti toetus Seltsi kassast.

Suurema osa summadest on Toimkond saanud sõduriõhtute ja laulu- ehk suvepäevade ülejääkidest ning erikorjandustest eesti organisatsioonides ja laevadel.

Saksamaale eesti sõjainvaliididel antud toetused ¹⁶

Aastad:	Toetussummad:	Aastad:	Toetussummad:
1950	£ 210. -. -	Ülekanne:	£ 3986.13. -
1951	490. -. -		
1952	685. -. -	1961	355. -. -
1953	472.13. -	1962	200. -. -
1954	315. -. -	1963	250. -. -
1955	327. -. -	1964	250. -. -
1956	250. -. -	1965	350. -. -
1957	300. -. -	1966	100. -. -
1958	307. -. -	1967	400. -. -
1959	330. -. -	1968	200. -. -
1960	300. -. -	1969	150. -. -
Ülekanne:	£ 3986.13. -		£ 6241.13. -

7. Inglismaa eestlaste ajaleht "Eesti Hääl" Londonis

Hakkas ilmumist I.E.Ü.-u väljaandel 20. dets. 1947.a. Tegevtoimetaja: kirjanik Gert Helbemäe algusest peale kuni tänini, ühtlasi ka talitaja alates 16. märts. 1962.a.-st. Leht võimaldab sidepidamist eesti organisatsioonide ja kaasmaalaste vahel.

8. Londoni Eesti Kool ja suvekodud

L.E.S.-i esimehe E. Aruja sooviks oli asutada Londonisse "emakeelne kool algkooli kava ulatuses". Olude sunnil saadi käiku panna ainult laupäevane kool, mis avati 2. juul. 1949.a., kuid õppetegevus algas sügisel 10. septembril. Tunnid olid kella 10.00 – 13.00. Õppekavas: eesti keel,

S.P. = end. Tartu
Tutvustuste
direktor

ajalugu, maateadus, usuõpetus, laulmine, rahvatantsud ja võimlemine. Kooli juhataja, ühtlasi õpetaja: mag. phil. Salme Pruuden 1949-58. Õpetajad: Anne Kivisild 1949-51, Leida Kukas 1949-50, Oskar Gnadenteich 1949-51, Olga Randi 1952-53, Galina Kaasik 1952-53, Ivika Nelke 1953-54, Sinaida Hiimäe 1953-55, Virge Taul 1955-60, Maarja Reiman 1958-59.

I.E.Ü.-u Haridustoimkond andis (algaastail) Londoni ning teistele koolidele Inglismaal töökavad üldjuhisenä ja vahendas õpperaamatute hankimist.

Kooli ülalpidajaiks Londonis olid ühiselt Inglismaa Eestlaste Ühingu juhatus, Londoni Eesti Selts ja E.E.L.K. u Londoni Kogudus aastail 1949-52; hiljem ainult Kogudus kuni 1960. a. ni. Kooli sissetulekute ja väljaminekute näitena olgu järgnevad andmed, arvates 25 sept. kuni 31. dets. 1949. a., mil toetusi andsid: Ühing £30, Selts £30, Kogudus £20, muud laekumised £15 – kokku £100.¹⁷

Kooli Komiteesse kuulusid esimesel kolmel aastal igast ülalpidajast organisatsioonist 2 esin-dajat ja lastevanemate hulgast 2 – kokku 8 liiget.

Esimesel aastal oli koolis 30 õpilast ja kool töötas edukalt paari aasta jooksul. Ent juba 11. veebr. 1951. a. toodi L.E.S. i peakoosolekul ette, et "kooli tegevuses on märgata tagasiminekut."

Üks "tagasimineku" põhjusi oli, et ei saadud kõiki eesti lapsi kooli juurde kaasa tõmmata; aga suurlühenä kaugesti arvesse võttes oli olukord siiski rahuldav. 1955. a. oli koolil: 2 õpetajat ja 15 last; laste vanus: 4-14 aastat, õppe laupäevi 30.

L.E.S. i teenus koolile aastail 1949-52 oli kokku £126. Kooli Komiteel oli 1950. a. (üheskoos suvekodude) sissetulekut £331 ja väljaminekut £123.

Londoni kool töötas alguil lühikest aega St. Peter kiriku majas, Cranley Gardens, S.W.7; aga alates novembrist 1949 kuni 1953 – St. Matthias'e kiriku koolimajas, Warwick Road, S.W.5; aastail 1953-60: Laterlikus Majas, 8, Collingham Gardens, S.W.5.

Kooli tegevus lõpetati 1960. a. kevadel. Mõnel L.E.S. i tegelasel tekkis soov kooli uuesti "olla afiaada" Londoni Eesti Koolina, nagu ta oli aastail 1949-52. Seltsi juhatuse koosolekul 21. okt. 1960. a. määrati isegi £25 esialgseks toetuseks "kui selleks peaks vajadus tekkima". Ent laste väikse arvu ja selles "miljonitellimuses" nende kokkusaamise raskuste pärast ning küllaldaste sissetulekute puudu-sel tuli mõttest täielikult loobuda.¹⁸

Esimene eesti laste suvekoda Inglismaal peeti Wokingis (Surrey) 4. aug. kuni 5. sept. 1949. a. Edaspidised, umb. kümneajalised, suvekodud lastele peeti: Bottisham'is, Cambridge'i lähedal, poola poeglaste gümnaasiumis, 1950. a.; Stowell Park'is, Cheltenham'i lähedal, poola tütarlaste gümnaasiumis, 1951. a.; Doddington'is, Cambs. Huntingdon'i lähedal, poola keskkooli ruumes, 1952. a.; Newport Lossis, Hereford'i lähedal, lüti rahvasuukogu ruumides 1953. a. ja 1954. a.; alates 1955. a. st on kõik suvekodud tohitud (Suur Britannia Luteriuse Nõukogule kuulavas) Rothorpe Hall'is, Theddingworth, Leicester'i lähedal.

Thruund: Eesti- mu Kodumaa. Lugemine ja noortele
nr. 1, 2, 3, Eesti Kooli Fond Inglismaal.
London, 1952 56 + 32 + 64 lk.

(vt. Kangro P. Raamat...)

I.E.Ü.-u juhatus sai Briti Nõukogult laste suvekodu toetuseks 1951.a. dr. phil. V. Raua kaasabil £200.

Alates 1953.a.-st kuni tänini on L.E.S. anetanud igal aastal ühekordse summa laste ja kooli-fondi heaks, mis saadud peamiselt Emadepäevade korjandustest. Peale selle on laste suvekodusid rahaliselt toetanud Eesti Abistamise Komitee, I.E.Ü.-u juhatus jt.

Suvekodu iga-aastased sissetulekud-väljaminekud on keskmiselt olnud umbes £350.

Laste Suvekodu Hothorpe Hall'is 11. aug. kuni 24. aug. 1968.a.

Lapsi : 35. Juhataja : Ernst Luuk. Opetajaid : 7.

<u>Sissetulekud.</u>		<u>Väljaminekud.</u>	
Laste vanemad	£ 258 10.-	Hothorpe Hall	£ 269. -
E. Abist. Kom.	92. -	Personaal	91.10.-
Teised organisatsioonid	10.10.-	Mitmesugused	7.14.-
Jumalateenistus	10. -		
			368. 4.-
		Ulejääk	2.16.-
	<u>£ 371. -</u>		<u>£ 371. -</u>

9. *Londoni Eesti Spordiselts. (L.E.S.S.)*

Enne Londoni Spordiseltsi asutamist tegutses Inglismaal I.E.Ü.-u Sporditoimkond, kes korraldas, näit. kergejõustiku esivõistlused pühap. 26. sept. 1948.a. Bobbingtonis, Stourbridge, Wores.

Aastail 1949-50 tegutses Eesti Sportlaste Koondis Inglismaal (Estonian Sports Association in Gt. Britain). Selle esimeheks oli Valdu Lillakas. Meistervõistlused kergejõustikus peeti 7. aug. 1949.a., Parliament Hill'i spordiväljakul Londonis, N.W.3.

Mõnda aega töötas Eesti Atleetika Klubi (Estonian Athletic Club), mis suleti 28. nov. 1953.a.

Londoni Eesti Spordiseltsi põhikiri kinnitati eesti sportlaste peakoosolekul 31. jaan. 1954.a. Seda tähtpäeva tuleb lugeda Spordiseltsi asutamise ajaks. Esimesse juhatusse kuulusid: Heldur Tõlgu – esimees, Paul Parek – sekretär, Artur Sepp – laekur.

Põhikirjas § 6 on öeldud: "L.E.S.S. tegutseb Londoni Eesti Seltsi patronaazi all. Kondakt nende vahel toimub mõlemapoolsete esindajate kaudu."

L.E.S.S. on korraldanud mitmeid spordiüritusi alates 1954 a -st. Eesti mees- ja naiskondade võistlused on toimunud Londonis, Bradfordis (Yorks.), Leicesteris jm. harilikult seoses üle-inglismaalise suve- ehk laulupäevadega. Peamisteks aladeks on olnud kergejõustik, lauatennis ja võrkpall.